

ניגון-אבל

במוסיקה אני בור. כשאני קורא בספר, שדבר פלוני או אלמוני דומה למוסיקה של בטהובן או לזו של גריג, אני מרגיש בלבי בושה: אין לי מושג לא מעולמו של זה ולא מעולמו של זה. רק השמות ופרטים אישיים אחדים ידועים לי, אבל העיקר חסר. ועוד: כשאני שרוי בגעגועים ומקנא באנשים היודעים לשיר ולשפוך בשיר את שקטם ועצבם, רע לי. אני פוזם נגינות ידועות לכל, מאלה המתהלכות תמיד מקצה-העולם ועד קצהו, מפסיק ופותר בשניה, סובל יסורים מחוסר-סיפוק וחדל.

ועם זה כאבתי לא מעט על מוסיקה. אם יש בחיים שלושה או ארבעה מקורות, מהם ינקתי לפעמים אושר ורעדה, הרי אחד מהם – מוסיקה. אם היו לי בחיים שלושים או ארבעים שעות של חיים אמיתיים – הרי עשר מהן קשורות במוסיקה. הנה עובדות.

תארו לכם שנות-עלומים. הגוף נעשה רך ומרגיש מתיקות. חוג-המבט הולך ומתרחב, ונדמה לך, שגם העיניים בעצמן הולכות ומתרחבות. עבודה קבועה, מטרדת, אין עדיין. בנפש מתרחשים איזו געגועים לעולמות רחוקים, ירוקים, בלתי-ידועים. והשקפת העולם היא, כמובן, פסימית. בידעין ובלא יודעים עושה כל אדם רע. בכל פינה בחיים – זוהמה. יש מעט יופי בטבע ובחיי אדם – מנבלים אותו. וכי תבוא להאשים את מישהו, אין לך את מי להאשים. העולם עשוי כך. לכל דבר יש סיבה, לכל מעשה – גורם,

ואין על מי להתרעם. גזירה היא, אדם צעיר : הִיָּה נתון בנמיכות-רוח והסתכל ! ויש עוד צרה גדולה בחיים : אין אדם מבין את השני. אי-הבנה מושלת בכל פינה וזוית.

נשים – עוד לא היו אז בהיקף נשים. זה היה עוד בתקופת-הנוער, כשעלם יכול ללכת פעמיים ביום אל גן העיר מתוך צורך לראות תלמידות מבוגרות. אולי תעבור, אולי תשב על ספסלך נערה רכת-מבט ומשעשעת-תנועות. לא סוניה או מינה ידועה לך, כי אם סתם תלמידה, זרה, תהיה איזו שתהיה, ובלבד שמשחק-הילוך-רגליה ושביב-מבט-עיניה יניעו את נימי הלב.

והיה, כמוכן, גם חבר. מסור, טוב, שיש צורך לראותו גם בבוקר, גם לפנות ערב וגם בערב. מוכן מאליו, שגם הוא שרוי בפסימיות. עם בחור מרוצה, שמח סתם – עם כזה אי-אפשר להתרועע. על מה תדבר עמו ? אלא מה ? לחברך עינים חיות, הוא זריז-תנועות ועשיר-ביטוי, והלא זה כל כך נחוץ, כל כך נחוץ !

לחבר הזה יש אח, יש אם יש אב, והכל בביתם כה אחרת מאש בביתך. האב – תמיד הוא בקיוב או בפטרבורג. עסקים לו, שטרות, נסיעות גדולות. ועם זה הוא אדם טוב, כמעט נחמד. לכאורה, מה לו, לאיש-השטרות הזה, ולך, העלם הפסימי ? ואף על פי כן הוא נכנס תמיד עמך בשיחה. ונדמה לך – ברצינות. מבטו בהיר, משקיף למרחוק. הוא זוכר את הרומנים של טורגנייב. הוא קורא גם עכשיו את הקובצים הספרותיים החדשים. מקיוב לא יבוא מבלי שיביא תמונה חדשה או מעשה פיסול דק-הבעה.

וכן כל הבית. לא בית-אמנים, אלא בית, שיש בו מעט מוסיקה, מעט ציור וספרות. כל זה – כלאחר יד. חיים אנו חיים רגילים, ועם זה טוב לפעמים לשבת ערב שלם ולקרוא בקול סיפור חדש של סופר חדש. בחוץ, בעיר – המון והמולה, ואנחנו – קוראים אנו ; עכשיו אנו נמצאים, כביכול, בעיר רחוקה, בתוך משפחה רוסית.

היה פסנתר. ניצב בחדר האוכל. מנגן מיוחד לו לא היה בבית, אבל מעט ניגנו בו גם האם, גם העלם בן השש-עשרה, חברי, וגם העלם בן השמונה-עשרה, אחיו. מעט ניגנו, שלא בקביעות, אבל ברגש, מתוך צורך אמיתי.

ומשך מאד אווירו של הבית הזה. האם כאילו חבירה היא לך. היא מדברת עמך בקלות, באמון, ולשונה כל כך חזיה וציורית. בבקרים, כשהיא מסדרת את הבית ומסירה את האבק מכליו, היא שרה למקוטעין. היא עוד זוכרת את שירתה של זמרת מפורסמת פלוגית, שלקחה לבבות בימי נעוריה של זו, של אם-חברי.

והחבר הטוב שלך – עיניו מלאות טל ועומק.

אלא מה? אלא, שעם האור היה גם צל. עננה שוכנת תמיד על הבית: הבן הבכור, בן השמונה-עשרה, מוטיה – קיטע.

כתלי הבית כאילו אומרים תמיד: ספוגים אנחנו קולות קטועים, מעוררים, של ניקוש-קביים.

והיה נדמה שיש הכרח פנימי בדבר: בבית הזה צריכה להימצא נפש כזאת, שותקת, סובלת, נתונה תמיד בצללי זויות ומעמקת-מעמקת להתבונן בחיים שמסביב. כך צריך להיות.

מוטיה – בו היו מכל יסודות-הבית, אלא בצורה כבושה היו, בצורה מסובלת-יסורים וכובד. הוא כלוא תמיד בבית, תמיד הוא מרוקן אל הכיסא. כל עין רואה, שהוא שקוע תמיד בהויתו. גם בשעה שהוא משוחח עמך. הוא – תפיסת-עולם מסוימת ומיוחדת במינה קבועה בלבו. אדם צריך לשמור על הקיים. אסור להמריא שחקים. התפתחות – טוב, אבל מהלכה צריך להיות בהדרגה ובמתינות. אין מקום לזרוז. כל דין צריך אדם לקבל בהכנעה. ולא רק בהכנעה, אלא גם בהרהור בחוקי העולם היסודיים, הקשים. מחוצה להם אין כלום בעולם. וטוב כך. רק בזה יש לטעום את טעם-החיים האמיתי. ולפיכך צריכה לשלוט בכל נכונות. אדם חושב – צריכה מחשבתו להיות נכונה, הגיונית. אדם מצייר – צריך ציורו להיות נכון, לוגי, סימטרי.

והיה מוטיה עוזב לפעמים את ספרי המתמטיקה שלו ואת ספרי הפילוסופיה שלו ומצייר מה במסירות. מה הוא מצייר? כמובן, לא דבר מחוסר-כובד. הוא מצייר ארמון בטעם ימי הביניים. הכל בתכלית הנכונות. מגדלים צרים וגבוהים. תעלה מסביב לארמון, גשרים, שלשלאות. והכל – "נכון" ומלא "דין"! פנטסיה וידיעה רבה היה משקיע בציור כזה. וכך היה גם מנגן. ללא דברי-ניגון קלילים, שיש בהם מעט שובבות או

טיול סתם. לא. הכל – בחשיבות, בחגיגיות מתונה, בכבודות ראווה לדבר ותמיד ב"דין".

סוף דבר : היה חבר טוב, צעירת רענן-עינים, דק-טעם ופסימי. וכשהיית בא אל ביתו, היית מוצא אם-חבירה ונפש סובלת ומושכת, סגורה ובעלת-משקל של אדם צעיר אומלל. גם עמו אתה רוצה לפעמים לדבר כעם חבר, לכל הפחות כמו עם אביו, בשעה שהוא בא מקיוב, אבל אי-אפשר : זה, מוטיה, מכביד ביסוריו וב"נכונות" יחסיו. הוא כאילו מבטל את כל הרגשותיך. איך אפשר להתקרב אליו, והוא סובל תמיד וזוכר תמיד שהוא קיטע, ובמתימטיקה הוא שקוע ובפילוסופיה...

ובצד כל זה – מעט מוסיקה.

בין השמשות. אני וחברי, שנינו בני שש-עשרה, יושבים בפינה על גזוזטרת הבית. בצל אנו יושבים, כחבויים. קוראים ספר ויונקים מעמודיו את ההרגשה המכבידה והמתוקה גם יחד, כי החיים מרים הם, כי אושר אין לאדם בכל החיים כולם וכי איש אינו מבין את רעהו. והראיה... והראיה... אחר כך מחשיכה הסביבה. אנו מדברים מעט. נדמה לנו, כי עינינו מעמיקות לחדור לכל קמטי החיים המפולשים. מה אין אנו, זקנים מנוסים, מבינים בחיים האלה ?

ואחד מאתנו אומר :

– ובעוד שמונה או עשר שנים גם אנו "נשלים".

– נשלים, – הוא ממשיך – לא נרגיש כלום, מטומטמים נהיה ונרבה דברים ולא נכאב עוד...

– פה, – הוא מוסיף – על מצחך זה תצמח יבלת מכוערת, תהיה מטומטם, ערל-לב, תמיד תהיה טרוד באיזו מעשים פעוטים ותחשוב, שהם חשובים, ולא תרגיש כלום... כלום...

הסביבה מחשיכה יותר. אנחנו עצובים. אנחנו צריכים – כמו בכל יום ויום – להיכנס החדרה ולהתמתח זה בצד זה על גבי הספה, ולשכב ולהרהר בחיים המרים האלה וגם... גם להתרפק קצת.

ואנו עושים כך.
 בבית חשכה. אין איש. האם הלכה לאיזון מקום. בכל יום, בשעה זו, היא
 הולכת. שקט. הספה צרה.
 – התדע? – אומר אחד מאתנו – כל השיחות האלה על איבוד-
 האדם את עצמו לדעת, עם כל מדעיותן הארורה ועם כל הומניותן המתוקה –
 טמטום הן, חוסר-רגש וחוסר-מוח. לא צריך לנגוע בזה. צריך לשתוק.
 אנו שוכבים בלי תנועה. עינינו מכוונות אל הרעפים הלבנים של התנור
 הקרוב, המלבינים קצת בחשכה.
 פתאום מחריד אותנו ניקוש קצר, מקוטע, כפול: טה-טה. זה – מן
 החדר הסמוך. מוטיה. אנו יודעים, שמוטיה לקח בידו את קביו על מנת
 להיכנס אל חדרנו, אל חדר-האוכל, לנגן. אנו יודעים, שהוא ישוב שם –
 כמו בכל יום ויום – הרבה זמן בחשכה, בלי-נוע. אין ספק, שגם הוא היררה
 באיזו דברים ועניינים ובוודאי גם הוא סבל בלבו יסורים. הוא, כמובן, לא
 חשב על העולם הגדול והרע. ולא על אי-ההבנה המושלת בחיים סבל. הוא
 חשב כדרכו. הוא ראה את החוקה הגדולה ואת הנכונות הגדולה ואת
 ההכרחיות הגדולה. ועוד: וודאי ראה היטב-היטב את ההכרחיות
 שבאומללותו, ואף על פי כן סבל, סבל מאד. על זה סבל.
 אחרי הניקוש הראשון בא שקט לרגעים אחדים. אנו יודעים, שמוטיה
 מתכונן, מתכין עצמו להליכה, מסדר את קביו מתחת לבתי שכיו ובודק את
 נכונות-עמידתם. אחרי כן הוא מתקרב מהר אל הדלת. הקבים מקישים:
 טה-טה, טה-טה. הוא נכנס אלינו, אינו שם אלינו לב ופונה תיכף אל הפסנתר.
 הוא נגש, מתיישב, סומך את קביו אל הכיסא, פותח את המכסה ומרעיד
 בחזקה את המנענעים. החדר מזדעזע. מוטיה רוגז קצת. שוב שקט רגעים
 אחדים. מוטיה חושב, כנראה.
 לבסוף הוא מתחיל לנגן. ראשונה – איזה דבר פשוט, לא מורכב. מובן
 מאליו – "נכון" עד מאד.
 – יודעים אתם מה זה? – שואל הוא אותנו תוך כדי נגינה – זה:
 גדוד-פרשים עובר על פני גשר. הנה הוא ממחר. בשטף. הנה הוא מתקרב
 אל הגשר ומתקדם לאטו. עכשיו הוא דורך על קרשי הגשר. שומעים
 אתם? עכשיו הוא שוב על אדמה מוצקה. אתם שומעים?

אנו שומעים. באפלת החזר נראים לנו סוסים ורוכבים, ונשמותינו נמשכות אליהם.

כך הוא מנגן שעה ארוכה. וכשלות-שלשתנו כבר מלאים געועים רבים ועריגה לעולמות רחוקים, ירוקים, מפסיק מוטיה את נגינתו ורוגז מעט על כסאו. הוא נוגע שלא לצורך בקביים. ואז אנו יודעים, שעוד מעט תבוא המחצית השניה של נגינתו, החשובה ביותר, הנוגה והמניעה את הנפש. יבוא ניגון האבל של שופן.

הוא מנגן את המארש וחוזר ומנגן.

אנו שוכבים, בחדר חושך. הרעפים מלבינים. וטוב לנו כך וכל פסימיותנו מתוקה לנו כל כך, מתוקה, נעימה. מוטיה אומלל. הוא קיטע. לכן חביב עליו כל כך הניגון הזה. הוא מרגיש כל קמט וקמט שבו. גם אנו, כמדומנו, מרגישים אותו. אדם גוסס. גוסס. הנשמה מתכנפת. הוא שקט. הוא עובר במנוחה לעולם בלתי-מושג. מה שם? מה שם? וטוב כך בעולם. טוב כך לשכב על הספה בלי-נוע. מצלצלים פעמוני בתי תפילה נוצריים. כך שומעים אנו מתוך הנגינה. מרכבת-אבל מתנהלת לאט-לאט. שורות של מלווים. חשיבות מתוחה באוויר. עוד פעם מצלצלים, ושוב: מוטיה אומלל, מוטיה קיטע. חושך פה בחדר. בכרך המון, ואנו – מעמיקים אנו לחדור אל מהות-החיים ואל היסורים שבחיים ואל מהות הדבר האחרון, המות.

שלוש או ארבע פעמים חוזר מוטיה על הניגון. ובמדרגות כבר עולה האם. היא פותחת את הדלת. היא כבר פה בחדרנו.

– ערב טוב! – היא אומרת לנו.

ב

לאחר שש שנים של חיים, שלא היו בהם לא תמימות של עלומים ולא פסימיות של עלומים, באה שוב תקופה, שהיה בה מעין המשך לאותן שעות-ערב.

היה קיץ. יער-ארנים גדול-גדול. מסביב כפרים אוקראיניים ושתיים או שלוש עיירות יהודיות פעוטות. ביער חנה באהליו המרובים הקורפוס הצבאי האחד-עשר. היה זמן-הליכות לאימוני-יריה. נמשכו ימי חודש יוני. צללי

היער היו כהים ורכים כל כך, שבשעות מסויימות – לפעמים בבוקר השכם ולפעמים לפנות ערב – אפשר היה להתיחס אל כל מין חיים אלה כאל טל. הירק היה מרובה; האדמה היתה שחורה; אלפיים האהלים עמדו מסודרים בתמונות סימטריות. דומה היה, שלכל גדוד וגדוד משמורת גדודי הקורפוס יש אופי מיוחד לו. באחד ראתה העין פשטות ורחבות, בשני – חשיבות וכובד ראש, בשלישי – רכות, ברביעי – מעט רשלנות, בחמישי – טעם מגושם וכו' וכו'. רק עינו של אדם מן החוץ רואה אחדות קשה אחת בכל גילויי חיי הצבא. "השורה החיצונית" של המחנה נמשכה לכל ארכו של הקורפוס; יפה היתה, מיופה וארוכה-ארוכה מאד. לא פחות משלושה קילומטרים נמשכה. היה נקיון. מעבר ל"שורה האחורית" התפתל נהר. הלבינו אהלים גדולים. עשרים אלף חיילים התהלכו לכאן ולכאן. ובתוך כל החיים האלה היתה איזו נימה, שהיה אפשר להרגיש כשיבה לימי העלומים. לא היו דאגות. שוב רחשה בלב עריגה תמידית לעולמות רחוקים. שוב היתה בטלה והרגשה שאתה לא-קובע ולא-נחשב, ואת החיים מכוונים גבוהים ממך וחזקים ממך.

ומובן מאליו, שמלבד ירק-הטבע הזינה את כל ההרגשות האלה גם מוסיקה. פה, ביער הגדול, היתה מידה מרובה של מוסיקה. הנה ערב, אופל ביער. מעט טחיבות. כבר אחרי מיפקד-הערב וה"תפילה". כמעט כל הקורפוס כבר מכונס באהליו, איש איש אל מזרנו, במקום הקבוע לו. עוד מעט יישן הקורפוס. עשרים אלף איש יישנו, מלבד, כמובן, אותו חלק שחובתו-תורו, להיות ער. אבל הקצינים עודם רחוקים משינה. האוהל הגדול והיפה שלהם, המועדון, מלא עוד אור והמון. על יד המועדון ערוכה תזמורת-הגדוד וחזורת, כמו בכל ערב וערב, על מחזור-נגינותיה הטוב. המנגנים עומדים בגורן עגולה. בשמונה או עשר נקודות של גורן זו מהבהבות ומעשנות אבוקות. לאורן הכהה מתגוננות לחיי המנגנים הנפוחות, בגיוני נחושת.

אם כן? אם כן היה כך: בשעה שהיית שובה באוהל ושומע את ה"פופורי" ואת ה"קרקוביאקים" ואת הנגינות המניעות, הקרואות בשמות מעין "געגועים אל ארץ המולדת", "על גבעות-הגעש של מנג'וריה" וכדומה, היית שוב עלם צעיר, פסימי קצת, והיית זוכר את חייך שמלפני שש שנים ואת

מחיצת חברך הדק, רענן-העיניים, הפסימי קצת כמוך. לאחר שעה או שתיים, כשכל המחנה כבר היה שקוע בשינה ובנחרה, היו נעשות ההפסקות שבין נגינה ונגינה ממושכות יותר. כאילו מתוחות, מקשות ללדת. ואמנם היה כן: אחרי ההפסקה הארוכה היית מקיץ מתנומתך הקלה והעריבה לקול קטע נוגה של אופירה רוסית או לגיוני גלי... ניגון-האבל לשופן. בין הארנים הדוממים, בין האהלים הנמים, היו מתגלגלים גלי המארש, גלי ציוריו. לנגד עיני-הבשר עמדו האבוקות המעשנות, המהבהבות, ולנגד עיני-הרוח היתה מרחפת מעין תמונה גדולה, ממושטשת. ונימים רבות היו נעות בלב, שלוש שכבות של נימים. ראשונה: התמונות המתוארות בנגינה עצמה: אדם עובר לעולם בלתי-מושג, נשמתו מתכנפת, מצלצלים פעמוני בתי תפילה, מרכבה וכו'. אחר כך: החדר האפל, מוטיה וכל אותה הרגשת המציאות שבאותן שעות-הערב המוקדמות שמלפני שש שנים. לבסוף: זכר אותה שעה ביום-אביב, אחרי הצהרים, כמעט לפנות ערב, שבה לווה לבית-הקברות הצבאי הקצין הצעיר לוטוב. לנגינה היה בא סוף. אחרי איזה ניגון, לפעמים אחרי ניגון האבל של שופן, היה נעשה ברור מאד, שזהו הסוף, שיותר לא ינגנו. מדוע היה ברור, שהפסקה זו היא הסוף, לא ידוע. אבל היה ברור. הארנים כבר היו מתנועעים כל שהוא. מבעד לכנף-בד-האווהל היתה מנשבת קרירות, ובאזניים עוד היו מצלצלים גיווני ניגון האבל, אבל לא מנגינה זו, שבאה זה עכשיו מצד מועדון הקצינים, כי אם מזו, אשר עברה ביום אביב, לפנות ערב, את רחובותיה של אותה עיר, שבה חנה הגדוד ה-43 "חניה קבועה". וכך היה עולה תוך כדי נמנום:

לוטוב. הלא הוא הומת בליל-אביב אפל. בידו של הקפיטן בורובין הומת. על היחסים שהתהוו בין לוטוב הצעיר ובין אשתו של בורובין. בלילה המיתו בורובין, על המדרגות, כשבא לביתו ונתקל בלוטוב היוצא מן הבית. לא. לא היה הדבר כל כך תפל וכל כך משעמם, כפי שתואר אחר כך בשורות אחדות ב"כרוניקה מקומית" בשם "דרמה קטנה". לא. אנחנו, חיילי הגדוד, ראינו גם את הברק שהיה לדבר. בעינינו אנו שניהם היו יפים: גם לוטוב וגם בורובין. היה כך: בשתים בלילה הוחרדו הקסרקטים הקרובים מקול-יריה. לאחר

רבע-שעה נודע הדבר לכל. כמעט הכל הרימו ראשיהם מכריהם. הוסיפו :
 – ירה ; שוב ירה ; לא נכנס אל ביתו ; ירד תיכף במדרגות ; הלך אל
 מפקד-הגדוד ; חיכה ; כבוד-מעלתו מפקד-הגדוד קם תיכף, התלבש במלוא
 התלבושת ויצא.

– אדוני מפקד הגדוד ! לפני רבע-שעה הרגתי את הליטננט לוטוב.
 – אני מטיל על אדוני מאסר.

והוסיפו :

– הוא כבר בבית המשמר הראשי... נטול-חרב. בוקו מן הפלוגה הששית
 שומר עליו. הפלוגה הששית תורנית היום.

ולאחר יומיים, ביום אביב, כמעט לפנות ערב, לווה לוטב אל בית-
 הקברות הצבאי. בכל הכבוד הצבאי הקבוע הובל לקברות. השתתפו כל
 הקצינים. אחריהם הלכה מחצית-פלוגה במדי חג, עם רובים. בכיסי החגורות
 היו כדורים מיוחדים ליריה באוויר.

ושוב היתה מוסיקה. מתחילה – ניגון האבל הרוסי. שלוש או ארבע
 פעמים. לאט-לאט, בחשיבות ובמתינות, בהפסקות בין נגינה ונגינה. הרגלים
 צעדו לאט-לאט, בקצב מדוד. אי-אפשר היה שלא לחשוב על לוטוב ועל
 הבעת פניו בשעה שהיה חי, בשעה שהיה בא אל הפלוגה ומברך בחביבות :
 "שלום, פלוגה שמינית !" אי-אפשר היה שלא לחשוב על הבעת פניו עכשיו,
 נכון יותר – על מצב-פניו ועל מצב-שמורות-עיניו עכשיו, בארון.

כן, בקצב מדוד צעדו הרגלים. וחרותים עד לבלי היפטר היו דברי
 ה"פקודה" מיום אתמול : "מחר, בארבע שעות אחרי הצהרים, תיערך
 הלווית הליטננט לוטוב. בתהלוכת האבל מצוים להשתתף כל קציני הגדוד
 הפנויים מעבודה. התלבושת – של אבל. תזמורת-הגדוד מצווה להגיע
 בשלוש שעות ושלושה רבעים אל אגף בית-הקצינים ולתפוס מקום מצד
 שמאל לדלת-הכבוד מספר 2" וכו' וכו'.

ויום אחד קודם, שלשום, היה כתוב בסעיף הראשון של ה"פקודה" : "אור
 ליום ב', בשתי שעות בלילה, מת מיתה פתאומית הליטננט לוטוב". ובסעיף
 השני היה כתוב : "אור ליום ב', בשתי שעות ורבע, נאסר על ידי והושם בבית
 המשמר הראשי של הגדוד הקפיטן בורוכין".

ושוב ניגנו את ניגון-האבל הרוסי. שוב אותה חגיגות מתונה. יהודים

עמדו על פתחי חנויות והביטו. השמים היו טהורים. הנה הנהר. הנה הגשר. וכשעברו את זה והמוחות כבר התחילו להרהר בבית-הקברות הקרוב, כבר שמעו האזניים את קטעי הניגון של שופן.

את זה ניגנו עכשיו, בקרבת בית הקברות. את הדק יותר, את העדין יותר. ונשכחו תיכף סעיפי ה"פקודה". גם רושם-לוטוב כאילו ניטשטש. שעות-הערב המוקדמות בחדר-האוכל האפל שמאז, מלפני שש שנים – הן עלו בזכרון. קולו של מוטיה האומר: "גדוד-פרשים עובר על פני גשר; הנה הוא ממהר" נשמע. המוסיקה היתה אחת, הלך-הנפש היה כמעט אחד ולא היה כמעט כל הפסק ניכר בין נקישות-הקפיים של מוטיה אז, בעברו את סף חדר-האוכל האפל, ובין נקישות-הקצב החזקות של רגלי החיילים השמאליות על פני מרצפת האבן עכשיו.

וזה היה העיקר. כל השאר לא היה חשוב ביותר. כן, הקבר היה חפור. עוד בבוקר נשלחו הנה מן הפלוגה ארבעה "אנשים" עם מעדרים ועם סמל בראש. היו עוד פרטים. מחצית הפלוגה שלוש יריות ירתה. כחוק.

– מחצית פלוגה, אש! – פיקד לוגין המסורבל, מפקד הבטליון השני. ואחרי שהיריה הוצאה אל הפועל באותו הרף-עין גופו, שבו הופלטה המלה "אש!", שוב נשמע:

– מחצית פלוגה, אש!

ואחר-כך גם בשלישית. אבל העיקר היה לא זה, לא זה. הלב פרפר. הלב חשב לצאת. הוא נתפס כולו לניגון-האבל של שופן ולכל הכרוך בו.

[מנחם פוזננסקי](#)

דְּמִיּוֹת מְלוֹת

כתבים

<http://urila.tripod.com/Peamim.htm> שלוש פעמים

<http://urila.tripod.com/Nigun.pdf> ניגון אבל

<http://urila.tripod.com/Zaharurim.pdf> זהרורים

<http://urila.tripod.com/Gnessin.pdf> מוטיבים גנסיניים

<http://urila.tripod.com/Biography.pdf> אבטוביוגרפיה

ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בארץ-ישראל
הוצאת הקיבוץ המאוחד תשי"ח